

Suomen kielen ja suomalais-ugrialaisten kielten ja kulttuurien sekä kotimaisen kirjallisuuden valintakoe 2023

TEHTÄVÄT JA ARVIOINTIPERUSTEET

OSA 1: Suomen kieli (40 p.)

Ennakkomateriaali:

- Nurmikari, H. (2021). #eiku – itsekorjauksesta moniäänisyyteen. *Virittäjä* 3/2021, s.347-376. [Linkki aineistoon.](#)
- Stevanovic, M. (2020). Twitterissä kieli köyhtyy #eiku. Keskusteluanalyysi – Yhteisymmärryksen juurilla. [Linkki aineistoon.](#)
  - **Oikaisu:** Blogialusta on Stevanovicin ylläpitämä, mutta varsinainen blogikirjoitus on Helena Nurmikarin. Koevastauksissa ei ole huomioitu sitä, kummalla nimellä vastauksissa on ennakkomateriaaleihin viitattu.

Osan 1 tehtävät perustuvat ennakkomateriaaleihin (Helena Nurmikarin artikkeli *#eiku – itsekorjauksesta moniäänisyyteen* ja Melisa Stevanovicin blogiteksti *Twitterissä kieli köyhtyy #eiku*) sekä neljään tekstikatkelmaan (osan 1 aineisto).

- Käytä kokonaisia virkkeitä.
- Älä kirjoita yksittäisiin osioihin vaihtoehtoisia vastauksia. Jos kirjoitat vaihtoehtoisia vastauksia, arvostelussa huomioidaan vain vastaus, josta saat vähiten pisteitä.
- Vastaa tehtäviin ytimekkäästi ja koekirjallisuuden ja/tai aineiston mukaisesti. Ole huolellinen, että vastaat kuhunkin tehtävään oikean aineiston perusteella.
- Kirjoita vastauksesi suomeksi. Muilla kielillä kirjoitettuja vastauksia ei huomioida arvostelussa.
- Vastauksen kielellinen ilmaisu ja jäsentely vaikuttavat arvosteluun.
- Vastaa molempiin kohtiin.

- Tehtävien 1.1 ja 1.2 yhteenlaskettu enimmäismerkkimäärä on 8 000 merkkiä (sisältää välilyönnit).

Aineistoesimerkit on poistettu tekijänoikeussyistä.

TEHTÄVÄ 1.1 (10 p.)

Tehtävänanto

Millaisia eroja puhutun ja kirjoitetun keskustelun välillä on Nurmikarin artikkelin ja Stevanovicin blogikirjoituksen mukaan? 0–10 pistettä. (Pituus 2000 merkkiä.)

Arviointiperusteet

Tehtävässä oli tarkoitus eritellä puhutun ja kirjoitetun keskustelun eroja yleisellä tasolla ennakkomateriaalin pohjalta. Kirjoitettu keskustelu voitiin käsittää sekä Twitterissä käydyksi että

laajemmin eri alustoilla käydyksi kirjoitetuksi vuorovaikutukseksi. Pisteitä oli mahdollista saada yhtäältä kieliasusta (0–2 p.), toisaalta sisällöstä (0–8 p.).

Kieliasu ja jäsentely 0–2 p.

- Kieliasun moitteettomuus (mm. virkerakenteet, oikeakielisyys, tyyli)
- Vastauksen rakenteen ja käsittelytavan loogisuus
- Havainnollisuus käsitteiden käytössä

Sisältöpisteet 0–8 p.

Jokaisesta seuraavasta Nurmikarin kirjoituksissa mainitusta erosta oli mahdollista saada 2 pistettä, maksimissaan 8 pistettä. Osa luetelluista eroista lomittuu toisiinsa; erillisiä pisteitä on saanut, jos on erottanut seikat selvästi toisistaan.

- Ajallinen ulottuvuus. Puhuttu keskustelu on reaaliaikaista, kirjoitettu keskustelu kvasisynkronista tai asynkronista. Täsmällisten käsitteiden käyttöä ei tässä vaadittu; keskeistä oli osoittaa ymmärrys siitä, että puhuttuun keskusteluun verrattuna kirjoitettu keskustelu etenee hitaammin, viestien välillä on viipeitä. Kirjoitettu keskustelu mahdollistaa tarkemman ennakkosuunnittelun; viestit lähetetään vasta kun ne ovat valmiita (tämä viimeinen seikka liittyy seuraavaan). (2 p.)
- Puheenvuorojen/viestin korjaamisen tarve ja keinot. Puhutussa keskustelussa itsekorjaukset ovat tavallisia. Kirjoitetussa keskustelussa virheet voidaan korjata jo ennen viestin lähettämistä, minkä takia itsekorjauksen keinoja ei tarvita samalla tavalla. Mikäli korjaus jätetään kuitenkin kirjoituksessa näkyviin, sillä voi ajatella olevan muita kuin vilpittömän korjauksen funktioita (tämä viimeinen seikka liittyy seuraavaan). (2 p.)
- *Eiku*-partikkelin käytön erot. Koska *eiku*-ilmaus oli materiaaleissa fokuksessa, vastauksissa oli mahdollista saada erillisiä pisteitä siitä, että eritteli (yleisen korjaustarpeen eron lisäksi) *eiku*-partikkelin käyttöjen eroja puhutussa ja kirjoitetussa vuorovaikutuksessa. (2 p.)
- Kontekstualisoinnin keinot / multimodaalisuus. Puhutussa vuorovaikutuksessa tulkinnan resurssit ovat ilmeet, eleet ja äänenpainot, kirjoitetussa keskustelussa käytössä ovat esimerkiksi emoji, GIF-animaatiot, hashtagit. (2 p.)
- Pohdinta kielimuodoista. Kirjoitettu ja puhuttu keskustelu sijoittuvat kielenkäytön jatkumolle; kielimuotojen rajat eivät ole tarkkoja. Keskustelu Twitterissä on sekoitelma erilaisia kielen ja keskustelun lajeja. Kirjoitettu keskustelu on tekstimuotoista vuorovaikutusta, mutta siinä esiintyy puhutun vuorovaikutuksen piirteitä. (2 p.)
- Kielen muutos, puhutun keskustelun keinojen mukautuminen kirjoitettuun ympäristöön. Kirjoitetussa keskustelussa puhutun kielen resurssit voivat saada uusia merkityksiä. Tästä esimerkkinä voidaan esittää *eiku*-partikkelin ja muiden korjausilmaisten uudet käytöt. (2 p.)
- Myös seuraavista, harvemmin mainituista seikoista (mainittu kuitenkin Nurmikarin tutkimuksessa) sai kustakin 2 pistettä: Twitterissä keskustelu on julkista, ja läsnä on implisiittisiä yleisöjä; viestin pituudelle voidaan asettaa rajoituksia; kirjoitettuja keskusteluja voidaan lukea yhä uudelleen ja uudelleen; keskustelutyyppien tavat vaihtaa moodia (esim. vakavasta humoristiseen) eroavat toisistaan; keskustelujen haarautumisen mahdollisuus Twitterissä.

Jos kokelas käsitteli edellä mainituista vähintään 4:ää jäsennellysti ja perustellusti, hän sai 10 pistettä. Kokeessa ei vaadittu artikkelissa käytettyjen termien täsmällistä mainintaa, kunhan vastaus osoitti, että kokelas on ymmärtänyt asian. Koska vastaustila oli lyhyt, laajoja perusteluja ei myöskään vaadittu.

Jos vastauksessa mainittiin vain jommankumman (puhutun tai kirjoitetun keskustelun) jokin piirre ilman kontrastointia toiseen (esimerkiksi emoji kirjoitetussa keskustelussa ilman kontrastointia puhutun keskustelun resursseihin), kokelas sai tästä kohdasta 1 pisteen. Samoin jos kokelas mainitsi seikan, joka blogitekstissä mainitun *yleisen näkemyksen* (ei siis tutkimuksen) mukaan kuuluu nettikeskusteluun (esim. väärinymmärrykset lyhenteiden takia, kielen köyhtyminen), hän sai kohdasta 1 pisteen.

Kieliasuun kuuluvat 2 pistettä jätettiin antamatta tai niitä annettiin vain 1, jos vastaus oli hyvin lyhyt, rakenteeltaan hajanainen, vaikeaselkoinen esimerkiksi käytettyjen käsitteiden tai ilmaisutapojen suhteen tai sisälsi selviä puutteita oikeakielisyydessä.

TEHTÄVÄ 1.2 (30 p.)

Tehtävänanto

Millä tavoin (#)eiku-ilmausta käytetään esimerkeissä 1–4? Erittele (#)eiku-ilmauksen käyttötapoja. Hyödynnä Nurmikarin artikkelin käsitteitä, näkökulmia ja havaintoja. Perustele väitteesi ja havainnollista niitä esimerkein. Viittaa esimerkkeihin numeroilla 1–4. Laadi vastauksestasi yhtenäinen teksti. 0–30 pistettä. (Pituus 6000 merkkiä.)

Arviointiperusteet

Tehtävänannon mukaisessa vastauksessa tuodaan esiin Nurmikarin artikkelin (#)eiku-ilmauksen funktiot niin puhutussa kuin kirjoitetussa keskustelussa ja havainnollistetaan niitä aineistoesimerkein. Hyvässä vastauksessa tuodaan esiin funktioiden yhteys (#)eiku-ilmauksen asemaan (puheen)vuorossa ja (kirjoitetussa) viestissä ja huomioidaan puhutun ja kirjoitetun keskustelun erot ja yhtäläisyydet.

Alle on koottu Nurmikarin artikkelista tehtävänannon mukaisia sisältöaineiksia, joita vastauksessa on voinut hyödyntää eri tavoin:

eiku-ilmaus puhutussa keskustelussa

- *eiku*-partikkelilla hylätään tyypillisesti jokin edellä sanottu, minkä jälkeen tuotetaan korjaus (itsekorjaus tai toisen keskustelijan vuoroon liittyvä korjaus). Viestin keskellä *eiku*-partikkelia käytetään esimerkiksi osoittamaan, että jokin edellä esitetty sana, äänne tai kieliopillinen rakenne korvataan jollakin toisella (ESIMERKKI 1, puhuttu keskustelu)
- *eiku*-partikkelilla voidaan myös ”korjata” keskustelun tyyliä eli siirtyä moodista toiseen, esim. humoristisesta moodista vakavaan.

(#)eiku-ilmaus kirjoitetussa keskustelussa, esim. twitter-viesteissä

Puhutun ja kirjoitetun keskustelun eroista: ”Mitä itsekorjauksen partikkelilla – – tehdään kirjoitetussa keskustelussa, jossa – – virheet voidaan korjata ennen viestin lähettämistä?”

- **(#)eiku viestin alussa** muistuttaa useimmiten puhutun keskustelun *eiku*-partikkelin käyttöä: aito korjaus (erityisesti toisen keskustelijan vuoron korjaus) tai koko keskustelun tai oman orientaation moodin vaihto esim. vakavasta humoristiseen tai päinvastoin; vitsailun osoittaminen (ESIMERKKI 4, whatsapp-viesti)
- **(#)eiku viestin keskellä**: käytetään Nurmikarin twitter-aineistossa ”vilpittömän” korjaamisen sijaan vain humoristisena korjauksena (ESIMERKKI 2, twitter-viesti 1); ero puhuttuun keskusteluun (ESIMERKKI 1)
- **(#)eiku viestin lopussa**:

- Nurmikarin twitter-aineiston yleisin (#)eiku-ilmauksen käyttötapa (442/760); ”poikkeaa olennaisesti eiku-partikkelin käyttötavoista puhutussa keskustelussa, jossa partikkelin jälkeen tulee tyypillisesti korjaus tai keskustelua eteenpäin vievä jakso”
- loppuasemaisista suurin osa #eiku-hashtageja (330/442)
- typografiaa: loppuasemainen (#)eiku-ilmaus erotetaan muusta tekstistä useimmiten typografisesti omaksi, erilliseksi yksikökseen: sitä edeltää useimmiten virkkeen lopettava piste tai muu välimerkki; #eiku-hashtagin jälkeen ei sen sijaan ole tavallista lisätä pisteitä (ESIMERKKI 3, twitter- viesti 2)
- ”Loppuasemainen #eiku-hashtag hyödyntää eiku-partikkelin kumoavaa merkitystä muttei johda korjaukseen. Edeltävää sisältöä kumoava #eiku esiintyy usein sellaisen viestin lopussa, jossa on sanottu jotakin humoristista tai moraalisesti tai vuorovaikutuksellisesti sopimatonta.”
- sekä eiku-partikkelissa että #eiku-hashtagissa on läsnä hylkäävä ja korjausta ennakoiva merkitys: ”Väittäjä ja korjausta implikoiva #eiku synnyttävät kokonaisuutena kaksi samanaikaista tulkintaa, inkongruenssia ja ironiaa.” (ESIMERKKI 3) → Ironia syntyy kahdesta keskenään samanaikaisesta mutta päinvastaisesta tulkinnasta, mikä tuottaa tekstiin moniäänisyyttä → loppuasemainen #eiku-hashtag on keino kontekstualisoida moniäänisyyttä ja huumoria ja tuottaa ironiaa → ilman #eiku-hashtagia viestin sisältö olisi mahdollista tulkita kirjaimellisesti ja ei-ironisesti eli loppuasemainen #eiku kumoaa kirjaimellisen tulkinnan
- Suurin osa twiittien loppuasemaisista #eiku-hashtageista on kommentoivissa twiiteissä
- ”Loppuasemainen #eiku-hashtag voidaan lisätä jollakin tapaa sopimattoman kommentin jälkeen” → ”sopimaton” kommentti voi olla esim. liioitteleva kuvaus tai kerronta (ESIMERKKI 3) → loppuasemainen #eiku-hashtag ”ohjaa lukijaa tulkitsemaan – – viestin uudelleen ja tuottamaan itse ”korjauksen”
- voi osoittaa ironista kommenttia yhteiskunnallisesta ja/tai poliittisesta aiheesta: #eiku-hashtagin perusteella ESIMERKIN 3 voi tulkita myös kriittiseksi kommentiksi johonkin edelliseen viestiin; mahdollisesti kirjoittaja on erimielinen esimerkiksi vihreiden kanssa (joille on viestinsä osoittanut) jostakin alkoholipoliittisesta linjauksesta
- Nurmikari: ” Loppuasemaisen #eiku-hashtagin avulla tuotettavaa moniäänisyyttä ja ironiaa voidaan käyttää hyväksi huumorin kontekstualisoimiseen, yhteisöllisyyden ja osallistumisen välineenä sekä julkisesti esitettävän kritiikin tukena.”

Arviointikriteerit

Arviointikriteerit on esitetty alla pisteille 0, 5, 10, 15, 20, 25 ja 30. Varsinaisessa arvioinnissa on ollut käytössä koko pisteskaala 0–30: ylempien arviointikriteerien mukaiset piirteet voivat nostaa vastauksen pisteitä (esimerkiksi 15 pisteen vastauksen 17 pisteeseen tai 20 pisteen vastauksen 23 pisteeseen) ja alempien vastaavasti laskea.

0 pistettä (Hylätty)

Vastauksella ei ole yhteyttä tehtävänantoon.

5 pistettä (Heikko)

Vastauksessa on jokin tehtävänannon mukainen havainto aineistosta. Siinä on virheellistä sisältöä tai vastaus on erittäin niukka. Yhteys Nurmikarin artikkelin käsitteisiin, näkökulmiin ja havaintoihin puuttuu tai on virheellinen. Vastaus on heikosti muotoiltu tai sekava. Kielellisessä ilmaisussa voi olla runsaasti puutteita.

10 pistettä (Välttävä)

Vastaus on suppea tai aineistoa pitkälti selostava. Siinä on joitakin tehtävänannon mukaisia aineksia mutta yhteys Nurmikarin artikkelin näkökulmiin ja havaintoihin jää vähäiseksi. Havaintoja tai päätelmiä aineistosta ei yhdistetä kovin selkeästi Nurmikarin artikkelin mukaisiin (#)eiku-ilmauksen käyttötapoihin tai -yhteyksiin. Vastauksessa voi olla virheitä, epäolennaista sisältöä tai väärinymmärryksiä. Vastauksessa ei ole käytetty Nurmikarin artikkelissa esiin nousseita käsitteitä tai käsitteitä on käytetty hyvin niukasti tai virheellisesti. Jäsentelyssä ja kielellisessä ilmaisussa voi olla puutteita.

15 pistettä (Tyydyttävä)

Vastauksessa on tuotu esiin Nurmikartin artikkelin mukaisia (#)eiku-ilmauksen käyttötapoja ja havainnollistettu niitä aineistoesimerkein. Käsittelytapa voi olla mekaaninen ja tarkastelu edetä yksioikoisesti ensimmäisestä aineistoesimerkistä neljänteen. Päätelmät ovat pääosin uskottavia, mutta niiden perusteet ovat puutteellisia. Aineiston (#)eiku-ilmausten merkitysten tulkinta jää pintapuoliseksi eikä käyttötapoja yhdistetä riittävästi (#)eikun käyttöä selittävään laajempaan tulkintakehykseen. Vastauksessa on käytetty joitakin artikkelissa esiin nousseista käsitteistä, mutta niiden valinnassa tai käytössä voi olla puutteita. Vastauksen sisällössä voi olla jokin vähäinen virhe. Jäsentely on pääosin selkeä. Kielellisessä ilmaisussa voi olla pieniä puutteita.

20 pistettä (Hyvä)

Vastauksessa on tuotu esiin keskeiset Nurmikarin artikkelin (#)eiku-ilmauksen käyttötavat ja havainnollistettu niitä aineistoesimerkein. Vastauksessa on pyrkimystä abstrahointiin: aineistoista tehtyjä havaintoja ja päätelmiä yhdistetään osittain myös laajempaan tulkintakehykseen huomioiden sekä kielenkäytön lajit että Nurmikarin havainnot ja päätelmät. Vastauksessa on käytetty artikkelissa esiin nousseita käsitteitä pääosin asianmukaisesti. Sekä jäsentely että kielellinen ilmaisu ovat selkeitä.

25 pistettä (Erittäin hyvä)

Vastaus tuo erittäin hyvin esiin Nurmikarin artikkelin (#)eiku-ilmauksen käyttötavat ja -yhteydet. Sekä aineistoesimerkkejä että Nurmikarin havaintoja ja päätelmiä yhdistellään toisiinsa monipuolisesti; myös kielenkäytön lajit huomioidaan. Vastauksen abstraktiotaso on korkea ja käsitteiden käyttö tarkoituksenmukaista ja taitavaa. Jäsentely on toimiva ja looginen. Kielellinen ilmaisu on moitteetonta.

30 pistettä (Erinomainen)

Vastaus kattaa erinomaisesti Nurmikarin artikkelin (#)eiku-ilmauksen käyttötavat ja -yhteydet. Aineistoesimerkkejä yhdistetään sekä Nurmikarin havaintoihin ja päätelmiin että kielenkäytön lajeihin oivaltavasti. Vastauksen abstraktiotaso on korkea, ja käsitteitä käytetään vakuuttavasti. Kielellinen ilmaisu on moitteetonta ja tyyllisesti hallittua. Vastaus on selkeä ja looginen kokonaisuus.

OSA 2 Kotimainen kirjallisuus (30 p.)

Ennakkomateriaali:

- Huhtinen, H. (2021). Teknologinen tiedostamaton Johannes Ekholmin romaanissa *Rakkaus niinku* ja Sisko Savolahden romaanissa *Ehkä tänä kesänä kaikki muuttuu*. Avain 18(4), 54-69.
[Linkki aineistoon.](#)

Osan 2 tehtävä perustuu ennakkomateriaalina annettuun Hanna Huhtisen artikkeliin ”Teknologinen tiedostamaton Johannes Ekholmin romaanissa *Rakkaus niinku* ja Sisko Savonlahden romaanissa *Ehkä tänä kesänä kaikki muuttuu*” sekä Hanna-Riikka Kuisman #SYLLINEN-romaanin katkelmaan (erillinen aineisto). Romaanikatkelmaan on lisätty rivinumerot (esim. 03, 12). Katkelmaa on lyhennetty poistamalla välistä tekstiä; poistot on merkitty merkinnällä [- -].

- Käytä kokonaisia virkkeitä.
- Älä kirjoita vaihtoehtoisia vastauksia. Jos kirjoitat vaihtoehtoisia vastauksia, arvostelussa huomioidaan vain vastaus, josta saat vähiten pisteitä.
- Vastaa tehtäviin ytimekkäästi ja koekirjallisuuden ja/tai aineiston mukaisesti. Ole huolellinen, että vastaat kuhunkin tehtävään oikean aineiston perusteella.
- Kirjoita vastauksesi suomeksi. Muilla kielillä kirjoitettuja vastauksia ei huomioida arvostelussa.
- Vastauksen kielellinen ilmaisu ja jäsentely vaikuttavat arvosteluun.
- Vastauksen enimmäismerkkimäärä on 6000 merkkiä (sisältää välilyönnit).

Aineisto on poistettu tekijänoikeussyistä.

Tehtävä

Aineisto-osiossa on katkelma Hanna-Riikka Kuisman #SYLLINEN-romaanista. Erittele kerrontaa pohtien, millainen kuva päähenkilön todellisuudesta ja kokemuksesta muodostuu katkelmassa. Hyödynnä Huhtisen artikkelissaan esittelemiä käsitteitä ja näkökulmia. Suhteuta tarkastelusi Huhtisen tekemiin havaintoihin. Perustele ja havainnollista väitteesi ja tulkintasi esimerkein. Varmista, että havainnollistuksista käy ilmi, mihin katkelmassa käytettyyn ilmaukseen viittaat. (Voit hyödyntää myös katkelmaan lisättyä rivinumerointia.) Vastauksen kielellinen ilmaisu ja jäsentely vaikuttavat arvosteluun.

Arviointiperusteet

Vastausten arvioinnissa on kiinnitetty huomiota kolmeen asiakokonaisuuteen / osa-alueeseen.

Ensinnäkin on arvioitu sitä, miten Hanna-Riikka Kuisman romaanikatkelman päähenkilön tilannetta ja kerrontaa on eritelty ja tulkittu. Toiseksi on arvioitu, miten vastauksessa on hyödynnetty ennakkomateriaalina annettua Hanna Huhtisen artikkelia, siinä käytettyjä käsitteitä ja aineistoja sekä tutkimustuloksia. Kolmanneksi arvioinnissa on otettu huomioon vastauksen jäsentely ja kielellinen ilmaisu eli se, kuinka täsmällistä vastauksen kielellinen ilmaisu, argumentointi ja käsitteiden käyttö on sekä kuinka jäsentely tukee analyysia ja tulkintaa.

Huhtisen artikkeli käsittelee teknologista tiedostamatonta kahdessa sosiaalisen median viestintää ja vuorovaikutusta mallintavassa romaanissa. Koska Kuisman romaanikatkelmassa esiintyy voimakkaasti teknologiasta ja sosiaalisesta mediasta riippuvainen minä-kertoja, arvioinnissa on painotettu kokelaan erittelyä ja tulkintaa tällä alueella sekä sitä, miten hän ottaa huomioon Huhtisen artikkelin tarjoaman käsitteellisen ja tematisoivan kehyksen kaunokirjallisen aineiston käsittelyssä. Arvioinnissa on otettu huomioon myös muut aineistoa ja sosiaalista mediaa sekä nykykulttuuria koskevat relevantit, analyysia ja tulkintaa tukevat havainnot.

Vastauksen kolmesta eri asiakokonaisuudesta / osa-alueesta voi saavuttaa täydet pisteet erilaisin näkökulmin ja painoituksin.

Mallivastaus ja pisteytys

1 Hanna-Riikka Kuisman romaanikatkelman analyysi ja tulkinta (0–15 p.)

- kertoja ja kerrontatilanne (kuva minä-kertojapäähenkilön todellisuudesta sekä päähenkilön kokemus, jota esitetään presensissä)
- kerronnassa ilmenevät henkilökuvauksen keinot ja näiden motivointi tulkinnan kannalta (minä-kertojan tunteet ja käsitykset todellisuudesta ja sen muovaamisesta, mutta myös kerronnassa mahdollisesti tavattava ironia / kriittisyys hahmon kokemusta ja todellisuuden hahmotusta kohtaan)
- kerronnan laji, tyyli ja rakenne (minä-kertojan tuottaman tekstin rytmitys ja näkökulma, kerronnan intermediaaliset piirteet eli kytkökset sosiaaliseen mediaan ja eri viestimiin)
- esiin nousevat teemat ja niiden kytkös päähenkilön tilanteeseen ja kerrontatapaan (syyllisyys, itsekeskeisyys, vaikeasti hahmottavat tai ristiriitaiset tunteet)
- kerronnan konteksti (somemaailman ja nykykulttuurin ilmiöt, kuten manifestaatio- ja hyvinvointiajattelu ja huomiotalous)
- analyysihavaintojen ja tulkinnan suhde, havaintojen kattavuus ja perusteltavuus (esimerkiksi kerronnan ja teoksen nimen suhde)

2 Hanna Huhtisen artikkelin soveltaminen Kuisman romaanikatkelman analyysissä (0–10 p.)

- keskeisten käsitteiden riittävä huomioon ottaminen ja niiden avaaminen / asiaan kuuluva taustoitus (käytettäviä käsitteitä esimerkiksi ”teknologinen tiedostamaton”, ”digitaalinen banaali”, ”ohjelmoitumisen / arvonmuodostuksen logiikka”, ”digitaalinen proteesi”)
- käsitteiden integrointi analyysiin sekä niiden vaikutus oman näkökulman terävöittämiseen
- Huhtisen käyttämän aineiston (Ekholmin ja Savonlahden romaanit) ja tutkimustulosten suhteuttaminen Kuisman romaanikatkelman tarkasteluun joko rakenteellisesti tai temaattisesti
- Huhtisen artikkelin pohjalta johdetut perustellut johtopäätökset / näkökulmat sekä niiden soveltaminen nykykirjallisuutta edustavan Hanna-Riikka Kuisman romaanikatkelman analyysiin ja tulkintaan

3 Vastauksen jäsentely ja kielellinen sujuvuus (0–5 p.)

- fokusoitu näkökulma romaanikatkelman analyysiin ja tulkintaan
- hyvin erottuvat pääväitteet sekä niiden perusteleminen tekstiesimerkein
- pääväitteiden kehittäessä tehtyjen analyysihuomioiden ja tulkinnan tasapainoinen suhde
- loogisesti etenevä ja koherentti kokonaisuus
- kielellinen viimeistely ja sujuvuus sekä käytettävissä olevan merkkimäärän hyödyntäminen

Koska Hanna-Riikka Kuisman romaanikatkelmaa voi analysoida ja tulkita eri tavoin painottaen ja koska valintakoetta varten luetusta tausta-artikkelista on mahdollista nostaa esiin erilaisia näkökulmia, mallivastaus ei muodosta tarkkaa pisteytysluetteloaa vaan vastauksen piirteiden luettelon. Alla on kuvattu tyyppisten vastausten ominaispiirteitä.

Vastaukset voi jakaa pisteytyksen osalta kuuteen perusryhmään: 0–4 pistettä, 5–10 pistettä, 11–14 pistettä, 15–19 pistettä, 20–24 pistettä ja 25–30 pistettä.

0–5 pistettä: Vastaus ei kytkeydy tyydyttävästi tehtävänantoon. Tyhjä kenttä (0 pistettä). Yksi tai kaksi riviä, joissa joko ei ole tehty havaintoja tai on tehty muutamia pieniä havaintoja (noin 1–3 pistettä). 5 pisteeseen on päässyt, jos lyhyt vastaus välittää jossain määrin kuvan siitä, että kaunokirjallinen aineisto on ymmärretty.

6–10 pistettä: Vastaus täyttää tehtävänannon osittain. Vastauksessa on referoiva ote, joka liittyy jollakin tavalla tehtävänantoon. Vastaus ei välttämättä sisällä lainkaan viittauksia tutkimusartikkeliin tai viittaukset ovat ylimalkaisia ja irrallisia. Vastauksessa voi olla ongelmia aineiston ymmärtämisessä tai tekstin jäsentämisessä ja kieliasussa. Vastaus voi olla merkkimäärältään suppea.

11–15 pistettä: Vastaus täyttää tehtävänannon tyydyttävästi. Vastauksessa on saatu luotua jokseenkin jäsennetty näkökulma, jonka sisällä on joitakin olennaisia tehtävänantoon liittyviä havaintoja. Vastaus ei välttämättä ankkuroidu tutkimusartikkelin käsitteisiin tai viittaukset artikkeliin pysyvät maininnan tasolla tai ovat epäsuorasti luettavissa vastauksesta.

16–19 pistettä: Vastaus toteuttaa tehtävänantoa hyvin. Aineistosta on nostettu näkyviin keskeisiä kerrontaan ja teemoihin liittyviä havaintoja. Vastauksessa on nimetty ja sovellettu ainakin joitain tutkimusartikkelissa esiintyviä käsitteitä ja näkökulmia. Aineisto on ymmärretty pääpiirteittäin ja siihen viitataan tarkasti. Analyysissa ja tulkinnassa esitetään oikeita väitteitä, mutta perustelut jäävät yleiselle tasolle. Vastaus on pääpiirteittäin kunnossa jäsennykseltään ja kielellisesti. Detaljitasolla saattaa esiintyä epämääräisyyttä tai virhetulkintoja.

20–24 pistettä: Vastaus toteuttaa tehtävänantoa kiitettävästi. Tutkimusartikkelin käsitteitä ja näkökulmia sovelletaan luontevasti analyysissa ja tulkinnassa. Käsitteet on määritelty, ja niitä käytetään motivoitusti. Vastauksessa otetaan kaunokirjallisen aineiston keskeiset piirteet huomioon ja niitä kontekstoidaan uskottavasti. Vastaus on pääosin hyvin jäsennelty. Vastaus on kielellisesti liki moitteeton tai siinä on suhteellisen vähän huomautettavaa.

25–30 pistettä: Vastaus ottaa tehtävänannon huomioon erinomaisesti. Tutkimusartikkelin käsitteitä ja näkökulmia sovelletaan luontevasti analyysissa ja tulkinnassa. Käsitteet on määritelty huolellisesti, ja niitä käytetään motivoitusti. Kaunokirjallinen aineisto on ymmärretty monitasoisesti. Vastauksessa kyetään erottelamaan esimerkiksi henkilöhaahmon kokemuksen kuvaus ja kerronnasta välittyvä kriittinen tai ironinen asenne henkilöhaahmon toimintaan. Vastauksessa otetaan laajasti huomioon kaunokirjallisen aineiston piirteet ja niitä kontekstoidaan lajin, ilmaisun ja teemojen osalta ansiokkaasti. Vastaus on jäsennelty siten, että se tukee analyysia ja pääväitteiden esittämistä. Vastaus on kielellisesti liki moitteeton. Yksittäisiä pisteitä on vähennetty, kun jokin edellä kuvatuista kriteereistä ei ole täyttynyt.

Osa 3 Suomalais-ugrilaiset kielet ja kulttuurit (30 p.)

Ennakkomateriaali:

- Haikala, T. (2022). Ennen Suomea ja saamea Suomen alueella puhuttiin lukuisia kadonneita kieliä – kielitieteilijät ovat löytäneet niistä jäänteitä. Yliopistolehti 8/2022. [Linkki aineistoon.](#)
- Heikura, P. (5.9.2021). Podcast Aristoteleen kantapää: ”Suomi ennen Suomea. Pasi Heikuran vieraana Helsingin yliopiston suomalais-ugrialaisten kielientutkimuksen professori Janne Saarikivi” (aikaraja 01:20-18:50). [Linkki aineistoon.](#)

Osan 3 tehtävä perustuu koetilanteessa annettuun aineistoon. Aineisto koostuu kahdesta taulukosta.

Aineisto

suomi	pohjoissaame	ersämordva
kala	guolli	kal
ilma	albmi	-
kieli	giella	kelj
mieli	miella	melj
tuli	dolla	tol
pilvi	balva	pelj
rinta	raddi	-
-	beallji 'korva'	pilje 'korva'
kota	goahti	kudo 'talo'

Taulukko 1. Suomen, pohjoissaamen ja ersän sukulaissanoja. Jos sanan merkitys poikkeaa suomen vastineesta tai sitä ei ole suomessa, merkitys on annettu lainausmerkeissä.

sijamuoto	suomi	pohjoissaame	ersämordva
Nominatiivi	kesä	geassi	kize
Genetiivi	kesä-n	geasi	kize-nj
Inessiivi	kesä-ssä	geasi-s	kize-se
Elatiivi	kesä-stä	geasi-s	kize-ste
Translatiivi	kesä-ksi	-	kize-ks

Taulukko 2. Suomen, pohjoissaamen ja ersän sukulaissan 'kesä' taivutusmuotoja.

Tehtävä

Eri sukukielten samaa alkuperää olevia sanoja sanotaan vastineiksi. Taulukossa 1. esitellään suomen, pohjoissaamen ja ersämordvan vastineita. Taulukossa 2. esitellään suomen *kesä*-sanan vastineiden taipumista sijamuodoissa suomessa, pohjoissaamessa ja ersämordvassa. Tarkastele sanoja ja niiden taipumista molemmissa taulukoissa. Vastaa sitten kysymyksiin päättelemällä vastaukset annetun aineiston perusteella. Kustakin vastauksesta saa **enimmillään** 3 pistettä.

1. Mikä on suomen sanan *pala* vastine pohjoissaamessa?
2. Mikä on suomen sanan *pala* vastine ersämordvassa?
3. Mikä on suomen sanan *pesä* vastine ersämordvassa?

4. Mikä on pohjoissaamen sanan *beassi* vastine suomessa?
5. Mikä on pohjoissaamen sanan *dearri* vastine suomessa?
6. Jos pohjoissaamessa olisi vastine suomen sanalle *pinta*, mikä se olisi?
7. Mikä on sanan 'talo' inessiivi ersämordvassa?
8. Missä sijamuodossa on pohjoissaamen sana *dola*?
9. Mikä on elatiivimuoto pohjoissaamen sanasta 'tuli'?
10. Mikä on suomen sanan *pieli* vastineen genetiivi pohjoissaamessa?

Arviointiperusteet

Oikeat vastaukset kysymyksiin:

1. buolli
2. pal
3. pize
4. pesä
5. terä
6. baddi
7. kudose
8. genetiivi
9. dolas
10. biela

Jokaisesta oikeasta vastauksesta sai 3 pistettä. Pisteitä saattoi saada myös, vaikka vastaus ei ollut täysin oikein. Jokainen vastaus arvioitiin erikseen eli samasta virheestä sakotettiin jokaisen vastauksen kohdalla. Seuraavassa esitellään päättelyketjuja oikeiden muotojen löytämiseksi. Tehtävä perustuu sanojen kirjoitusasuun.

1. buolli

Suomen sanan *pala* vastine pohjoissaamessa on *buolli*, koska *kala* sanan vastine on *guolli*. Kun suomen sana alkaa kirjaimella *p*, pohjoissaamessa sana alkaa kirjaimella *b* (vrt. *pilvi – balva*). Kun suomen sanassa esiintyy ensimmäisessä ja toisessa tavussa *a*, pohjoissaamessa ensimmäisessä tavussa on *uo* ja toisessa *i* (vrt. *kala – guolli*). Suomen yksittäiskonsonanttia *l* vastaa pohjoissaamessa kaksoiskonsonantti *ll*, samoin kuin sanaparissa *kala – guolli*.

2. pal

Suomen sanan *pala* vastine ersämordvassa *pal*. Ersämordvassa sananalkuinen *p* vastaa suomen sananalkuista *p*-kirjainta (vrt. *pilvi – pelj*). Suomen sananloppuista *a*-kirjainta vastaa ersämordvassa kato (vrt. *kala – kal*).

3. pize

Suomen *kesä*-sana edustuu ersämordvassa muodossa *kize*, mistä voi päätellä, että suomen *pesä*-sana edustuu ersämordvassa muodossa *pize*. Päättelyssä hyödyttää myös tieto siitä, että ersämordvassa sananalkuinen *p* vastaa suomen sananalkuista *p*-kirjainta (vrt. *pilvi – pelj*).

4. pesä

Koska pohjoissaamen sana *geassi* vastaa suomen sanaa *kesä*, pohjoissaamen sanan *beassi* vastine on suomen *pesä*. Päättelyssä hyödyttää myös tieto siitä, että suomen *p*-kirjainta vastaa pohjoissaamessa sanan alussa kirjain *b* (vrt. *pilvi – balva*).

5. terä

Pohjoissaamen sanan *dearri* vastine suomessa on *terä*, minkä voi päätellä siitä, että pohjoissaamen *geassi* vastaa suomen sanaa *kesä*. Päättelyssä hyödyttää myös tieto siitä, että suomen *t*-kirjainta vastaa pohjoissaamessa sanan alussa kirjain *d* (vrt. *tuli – dolla*).

6. baddi

Jos pohjoissaamessa olisi vastine suomen sanalle *pinta*, se olisi *baddi*, koska suomen sanaa *rinta* vastaa pohjoissaamen sana *raddi*. Päättelyssä hyödyttää myös tieto siitä, että suomen *p*-kirjainta vastaa pohjoissaamessa sanan alussa kirjain *b* (vrt. *pilvi – balva*).

7. kudose

Sana 'talo' on ersämordvassa *kudo*, ja se taipuu inessiivissä *kudose*. Täydet pisteet sai myös kirjoittamalla *kudo-se*.

8. genetiivi

Pohjoissaamen sana *dola* on genetiivissä. Sen pystyy päättelemään siitä, että Taulukossa 1. on annettu sanan nominatiivimuoto *dolla*, joka vastaa suomen sanaa *tuli* ja Taulukossa 2. on annettu pohjoissaamen sanan *geassi* taivutusmuodot, joista genetiivi on muodostettu muuttamalla sanassa oleva kaksoiskonsonantti *ss* yksittäiskonsonantiksi *s*.

9. dolas

Elatiivimuoto pohjoissaamen sanasta 'tuli' on *dolas*. Sen pystyy päättelemään siitä, että Taulukossa 1. on annettu sanan nominatiivimuoto *dolla*, joka vastaa suomen sanaa *tuli* ja Taulukossa 2. on annettu pohjoissaamen sanan *geassi* taivutusmuodot, joista elatiivi on muodostettu lisäämällä sanan genetiivimuotoon päätte *-s*. Täydet pisteet sai myös kirjoittamalla *dola-s*.

10. biela

Suomen sanan *pieli* vastineen genetiivi pohjoissaamessa on *biela*. Tämän voi päätellä siten, että suomen sanan *kieli* vastine on pohjoissaamen *giella*, ja sen genetiivi muodostetaan muuttamalla sanassa oleva kaksoiskonsonantti yksittäiskonsonantiksi. Päättelyssä hyödyttää myös tieto siitä, että suomen *p*-kirjainta vastaa pohjoissaamessa sanan alussa kirjain *b* (vrt. *pilvi – balva*).